

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

-
- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

-
- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

-
- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

- Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehysten mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

-

- Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista

-

- Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen anto- ja muutoksen antamisesta

-

- Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

-

- Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta

-

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluvalla maassa olevien osalta

-

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

Kuten HE-luonnoksessa mainitaan, kotoutumiskoulutusta annetaan viittomakielellä vain yhdessä oppilaitoksessa. Liitto on huolissaan siitä, ohjautuvatko maahanmuuttotaustaiset kuurot eri puolilta maata tähän koulutukseen kattavasti ja onko koulutuksessa tilaa niin, että koulutus pääsee alkamaan takuuajan puitteissa.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Osa viittomakieliseen kotoutumiskoulutukseen osallistuvista tarvitsee kielellisen ja koulutuksellisen taustansa vuoksi pidemmän koulutuksen kuin yksi tai kaksi lukuvuotta, jonka vuoksi viittomakielisen kotoutumisen koulutusta tulee tarkastella vielä erikseen.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Viittomakielen kielitaidon osoittamiseen suunniteltu yleinen kielitutkinto etenee opetushallinnon puolella, mutta ei vielä ole käytettävissä. Myöskään ko. tutkintoon valmentavia itseopiskelumateriaaleja ei ole. Kannatamme kokeen maksuttomuutta, mutta kuten seuraavasta käy ilmi, kokeen suorittamisen ajankohdan tulee olla tarkoituksenmukainen.

Viittomakieliseen kotoutumiskoulutukseen osallistuvien kuurojen henkilöiden kielellinen ja koulutuksellinen tausta on moninaisempi kuin muilla maahanmuuttotautaisilla henkilöillä. Moni kuuroista ei ole lähtömaassa oppinut viittotua kieltä saati käynyt koulua ja oppinut luku- ja kirjoitustaitoa. Toisessa ääripäässä ovat akateemisesti koulutetut monikieliset kuurot henkilöt. Tästä syystä korostamme myös erilaisten määräaikojen joustavuuden tarvetta. Suomessa asuakseen maahanmuuttotautaisilla kuuroilla on kielitaidon suhteen vähintään kaksinkertainen työtaakka kielten opiskelussa. Heidän on opiskeltava ensin Suomessa käytettyä viittomakieltä ja sen jälkeen suomea tai ruotsia kirjoitetussa muodossa, jotta he pystyvät käyttämään viittomakielen tulkkausta ja opiskelemaan yhteiskuntaan ja arkeen liittyviä asioita. Ilman sujuvaa viittomakielen kielitaitoa heillä ei ole oikeutta viittomakielen tulkkauspalveluun (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010, 5 §). Käytännössä heidän on lisäksi opiskeltava suomea tai ruotsia, jotta he selviytyvät edes joten kuten arjessa ja asioinnissa. Nämä tarpeet toimivat positiivisena kannustimena kielitaidon hankintaan. - Kielitaidon heikkous ei aina ole ollut este työllistymiselle, vaan ennemminkin maahanmuuttotautaisuuteen ja kuurouteen liittyvät ennakkoluulot ja asenteet.

Kielitaitoedellytyksestä poikkeaminen pelkästään kuurouden perusteella ei ole mahdollista eikä se myöskään palvele kotoutumisen ja osallisuuden toteutumista. Mm. edellä kuvatuissa lähtömaan olosuhteisiin liittyvissä tilanteissa poikkeaminen on kuitenkin syytä säilyttää. Poikkeaminen ei saa myöskään estää henkilön mahdollisuutta osallistua viittomakielen kielitaitoa parantavaan koulutukseen.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

-

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Kaiken kaikkiaan esitys on vaikeaselkoinen, koska esitettyjen tiukennusten ja määräaikoihin tulevien rajoitusten suhdetta samaan aikaan valmistelussa olevaan ns. kansalaisuuskokeeseen tai edes jo voimaan tulleisiin ulkomaalaislain ym. lakien yhteisvaikutuksiin ei ole arvioitu. Perus- ja ihmisoikeuksiin kohdistuvat vaikutukset olisi tullut arvioida huolellisemmin.

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

Kuurojen Liitto pitää tässä lausunnossa tarkastelemaan maahanmuuttotustaisten kuurojen henkilöiden tilannetta heidän kielellisten oikeuksiensa näkökulmasta.

Viittomakieli mainitaan he-luonnoksessa ainoastaan kotoutumiskoulutuksen yhteydessä (s. 50). HE-luonnoksessa sivuutetaan kansalaisuuslaissa mainitut suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli, vaikka voimassa olevan viittomakielilain (359/2025) mukaan viranomaisten tulee edistää tiedonsaantia viittomakielellä sekä mahdollisuuksia käyttää viittomakieltä. Viitotut kielet mainitaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 2 artiklassa yhdenvertaisina puhuttujen kielten rinnalla. Esitämme, että viittomakieliä koskeva maininta lisätään hallituksen esitykseen.

Selin-Grönlund Pirkko
Kuurojen Liitto ry